

مقاله‌ی پژوهشی

پیش‌بینی شخصیت مرزی بر اساس مولفه‌های هوش هیجانی

خلاصه

مقدمه: تحقیقات، نارسایی‌های هیجانی در شخصیت مرزی را نشان داده‌اند. هدف از پژوهش حاضر تبیین صفات مرزی بر اساس مولفه‌های هوش هیجانی مطابق با نظریه‌ی بار-آن بود.

روش کار: در این پژوهش توصیفی-مقطعی، نمونه‌ای به حجم ۲۷۴ نفر به روش تصادفی طبقه‌ای از دانشجویان مشغول به تحصیل دانشگاه‌های پیام نور شهرهای تبریز و سراب در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ انتخاب و با مقیاس‌های شخصیت مرزی و هوش هیجانی بار-آن مورد آزمون قرار گرفتند. داده‌ها با استفاده از روش رگرسیون چندمتغیری گام به گام و نرم‌افزار SPSS نسخه‌ی ۱۶ تحلیل گردیدند.

یافته‌ها: هوش هیجانی توان پیش‌بینی صفات مرزی را دارد و می‌تواند مقادیری از تغییرات صفات مرزی را تبیین کند ($F^2=0/13, P<0/001$). از بین مولفه‌های ۱۵ گانه‌ی هوش هیجانی، مولفه‌های خودشکوفایی، کنترل تکانه، حل مسئله و استقلال، بیشترین سهم را در تبیین صفات مرزی دارا هستند ($F=32/58, P<0/001$).

نتیجه‌گیری: صفات مرزی با هوش هیجانی، رابطه‌ی معکوس دارد و این رابطه در راستای آشنفگی‌های هیجانی موجود در شخصیت مرزی قابل تبیین است.

واژه‌های کلیدی: اختلال شخصیت مرزی، صفات، نارسایی، هوش هیجانی

*علیرضا پیرخانفی

استادیار گروه روان‌شناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد گرمسار

علی محمدزاده

دانشیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، واحد سراب

محمود نجفی

استادیار گروه روان‌شناسی بالینی، دانشگاه سمنان

مینا جنگجوی

کارشناس روان‌شناسی، دانشگاه پیام نور، واحد سراب

*مؤلف مسئول:

گروه روان‌شناسی بالینی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد گرمسار، گرمسار، ایران

alireza_pirhaefi@yahoo.com

تاریخ وصول: ۹۳/۰۱/۱۶

تاریخ تایید: ۹۳/۰۵/۲۲

پی‌نوشت:

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه‌ی کارشناسی است که با تایید دانشگاه پیام نور واحد سراب بدون حمایت مالی نهاد خاصی انجام شده و با منافع نویسندگان رابطه‌ای ندارد. از تمام استادان و دانشجویان در گروه‌های مختلف آموزشی که در جمع‌آوری داده‌ها ما را یاری کردند، سپاسگزاری می‌شود.

مقدمه

اختلال شخصیت مرزی^۱ الگوی فراگیر بی‌ثباتی در روابط بین فردی، خودانگاره، عواطف، تکانشگری، رفتار خودکشی، احساسات مزمن پوچی و اندیشه‌پردازی پارانوئیدی گذرا و مرتبط با تنش است که در اوایل بزرگسالی آغاز شده و در زمینه‌های گوناگون خود را نشان می‌دهد (۱). با این که شیوع اختلال شخصیت مرزی بین ۲ تا ۴ درصد در جمعیت کلی گزارش شده است (۲) ولی توزیع صفات مرزی^۲ بسیار گسترده‌تر است و در بین اختلالات شخصیت نیز اختلال شخصیت مرزی دارای بیشترین میزان شیوع می‌باشد (۳). بر اساس نظریه‌ی زیستی اجتماعی لینهان^۳ شخصیت مرزی نوعی آشفتگی در هیجان است (۴) که مشخصه‌ی آن عبارت است از الف- حساسیت هیجانی بالا، ب- ناتوانی در تنظیم شدت پاسخ‌های هیجانی و ج- بازگشت کند به خط پایه‌ی هیجان. پژوهش‌ها حاکی از نارسایی‌های هیجانی در شخصیت مرزی است. ترول^۴ و همکاران در پژوهشی دریافتند که اختلال شخصیت مرزی با الگوهای خلقی مشکل‌آفرین از جمله خشم غیر قابل کنترل و ناستواری هیجانی مرتبط است (۵). هم‌چنین برگ^۵ بیان می‌دارد که افراد مبتلا به این اختلال، خشم شدید، فقدان کنترل هیجان‌ها و ناستواری هیجانی را تجربه می‌کنند (۶). بنجامین و واندرلیچ^۶ نیز سطوح پایین عاطفه‌ی هیجانی و پرخاشگری بالاتر در روابط افراد مبتلا به این اختلال را گزارش نمودند (۷). هم‌چنین سطح بالای تهایی و احساس رهاشدگی در افراد مبتلا به این اختلال گزارش شده است (۷). لوین، مارزیالی و هوود^۷ نیز دریافتند که مشکل افراد مبتلا به اختلال شخصیت مرزی نه تنها در شناسایی هیجان‌ها بلکه در مدیریت هیجان‌ها نیز بوده و معمولاً دچار مشکل می‌باشند (۸).

از طرفی، امروزه هوش هیجانی به عنوان بیان، ارزیابی و تنظیم هیجان‌ات خود و دیگری و استفاده از آن‌ها برای اهداف انگیزشی تعریف می‌شود و بر این اساس بار-آن^۸ مدلی از توانش‌های هیجانی را ارائه داده است که پنج حیطه یا گستره از مهارت‌ها یا توانایی‌ها را دربرمی‌گیرد: ۱- مهارت‌های درون فردی (خودآگاهی هیجانی، جرأت، خودتنظیمی، خودشکوفایی، استقلال)، ۲- مهارت‌های میان فردی (روابط میان فردی، تعهد اجتماعی، همدلی)، ۳- سازگاری (مسئله‌گشایی، آزمون واقعیت،

انعطاف‌پذیری). ۴- کنترل تنش (توانایی تحمل تنش، کنترل تکانه). ۵- خلق عمومی (شادی، خوش‌بینی) (۹).

تحقیقات ارتباط بسیاری از پدیده‌های روان‌شناختی با هوش هیجانی را نشان داده‌اند، اما پیرامون رابطه‌ی بین هوش هیجانی و اختلال شخصیت مرزی و یا صفات مرزی پژوهش‌های اندکی انجام شده است. در پژوهشی لیل و اسنل^۹ به بررسی رابطه‌ی هوش هیجانی و شخصیت مرزی در دانشجویان لیسانس پرداختند. نتایج نشان داد که نشانه‌های این اختلال با جنبه‌های مختلف هوش هیجانی از جمله وضوح هیجانی، تنظیم هیجان و هوش هیجانی کلی، رابطه‌ی منفی داشتند (۱۰). پتریدس، پرزگونزلز و فورنهام^{۱۰} نشان دادند که هوش هیجانی کلی به طور منفی اختلال شخصیت مرزی را پیش‌بینی می‌کند (۱۱). گاردنر و کوالتر^{۱۱} نیز به بررسی رابطه‌ی بین هوش هیجانی و این اختلال در گروهی از بزرگسالان پرداختند (۱۲). نتایج نشان داد که همانند پژوهش‌های قبلی رابطه‌ی منفی بین جنبه‌های مختلف هوش هیجانی و این اختلال وجود دارد. در ایران، مهدی، سلطانی و رزمجویی رابطه‌ی هوش هیجانی و نشانه‌های اختلال شخصیت مرزی بررسی کرده‌اند (۱۳). مطابق این پژوهش، بین نمره‌ی کلی هوش هیجانی و نمره‌ی کلی مقیاس شخصیت مرزی، رابطه‌ی معکوس وجود داشت. هم‌چنین بین مولفه‌های هوش هیجانی (توجه، وضوح و اصلاح) و نشانه‌های اختلال شخصیت مرزی، رابطه‌ی معکوس وجود داشت. در آن مطالعه وضوح احساسات تنها مولفه‌ی هوش هیجانی بود که توان پیش‌بینی نشانه‌های اختلال شخصیت مرزی را داشت.

با در نظر گرفتن علائم مرزی، هم در سطح اختلال و هم در سطح صفت (که بیشتر جنبه‌ی هیجانی دارند) و برخی نظریات سبب‌شناختی آن از یک طرف و تعریف هوش هیجانی از طرف دیگر، به نظر می‌رسد صفات مرزی با هوش هیجانی رابطه داشته باشند. با جستجو در پیشینه‌ی پژوهشی مشاهده می‌شود ارتباط هوش هیجانی و مولفه‌های آن با صفات مرزی کمتر مورد بررسی قرار گرفته است. بر این اساس، هدف پژوهش حاضر بررسی مولفه‌های هوش هیجانی صفات مرزی در چهارچوب رویکرد ابعادی و ویژگی‌های شبه روان‌گسستگی مرزی در بین جمعیت غیر بالینی می‌باشد. الگوی ابعادی، نشانه‌های بالینی بیماران را به عنوان تظاهرات اغراق‌آمیز صفاتی فرض می‌کند که در جمعیت بزرگسال بهنجار هم یافت می‌شوند (۱۴، ۱۵). این پژوهش با هدف بررسی قدرت تبیینی مولفه‌های هوش هیجانی در صفات مرزی انجام شد.

روش کار

^۹Leible and Snell

^{۱۰}Petrides, Pérez-Gonzlez and Furnham

^{۱۱}Gardner and Qualter

^۱Borderline Personality Disorder

^۲Borderline traits

^۳Linehan

^۴Trull, Useda, Conforti and Doan

^۵Berg

^۶Benjamin and Wonderlich

^۷Levine, Marziali and Hood

^۸Bar-On

های ناامیدی ۰/۶۴، تکانشگری ۰/۵۸ و علایم تجزیه‌ای و پارانویدی وابسته به تنش ۰/۵۷ می‌باشد. هم‌چنین، STB از روایی (عاملی و افتراقی) مطلوبی در ایران برخوردار است (۱۵).

ب- پرسش‌نامه‌ی هوش هیجانی بار-آن (EQ-I)^۸: این پرسش‌نامه برای برای مجموعه قابلیت‌ها، صلاحیت‌ها و مهارت‌های غیر شناختی در نظر گرفته شده که بر توانایی شخص برای موفقیت در مقابله با درخواست‌ها و فشارهای محیطی تاثیر دارند. در این پرسش‌نامه ۱۵ مولفه که توسط بار-آن به عنوان عوامل هوش هیجانی در نظر گرفته شده است عبارتند از: ۱- خودآگاهی هیجانی، ۲- احترام به خود، ۳- قاطعیت، ۴- خودشکوفایی، ۵- استقلال، ۶- همدلی، ۷- خودآگاهی هیجانی، ۸- تحمل تنش، ۹- حل مسئله، ۱۰- واقعیت‌سنجی، ۱۱- مسئولیت‌پذیری اجتماعی، ۱۲- کنترل تکانه، ۱۳- شادکامی، ۱۴- خوش‌بینی، ۱۵- روابط بین فردی. در تحقیق بار-آن ضریب بازآزمایی ۰/۸۵ و متوسط ضریب همسانی درونی ۰/۷۶ گزارش شده است (۹). این پرسش‌نامه بر روی دانشجویان ایرانی هنجاریابی شده است و اعتبار همسانی درونی آن برای دانشجویان پسر ۰/۷۴ و برای دانشجویان دختر ۰/۶۸ محاسبه شده است (۱۹). پرسش‌نامه‌ی هوش هیجانی بار-آن از روایی عاملی مناسبی هم برخوردار است (۱۹).

در این پژوهش، داده‌ها با استفاده از روش رگرسیون چندمتغیری گام به گام در نرم‌افزار SPSS نسخه‌ی ۱۶ تحلیل شدند.

نتایج

در این پژوهش تعداد دانشجویان مورد بررسی ۲۷۴ نفر بود که به تفکیک جنسیت، متشکل از ۱۴۴ مرد با میانگین سنی ۲۲/۹۲ سال و انحراف معیار ۳/۰۲ سال و ۱۳۰ زن با میانگین سنی ۲۲/۲۴ سال و انحراف معیار ۳/۱۹ سال بودند. دامنه‌ی سنی شرکت‌کنندگان ۱۷ تا ۳۴ سال بود. میانگین نمرات کسب شده در متغیرهای پژوهش و همبستگی‌های بین صفات مرزی و مولفه‌های ۱۵ گانه‌ی هوش هیجانی در جدول ۱ خلاصه شده است. بر اساس اطلاعات جدول، صفات مرزی با هوش هیجانی، رابطه دارد.

جدول ۱- میانگین نمرات کسب شده در متغیرهای پژوهش و همبستگی‌های بین صفات مرزی و مولفه‌های ۱۵ گانه‌ی هوش هیجانی در دانشجویان

متغیر	میانگین	انحراف معیار	ضریب همبستگی با صفات مرزی
صفات مرزی	۸/۷۹	۴/۰۸	۱
هوش هیجانی کلی	۳۱۳/۱۸	۲۳/۵۴	-۰/۳۶
حل مسئله	۲۳/۱۱	۳/۵۹	-۰/۲۷

جامعه‌ی آماری این پژوهش توصیفی-مقطعی شامل دانشجویان دختر و پسر دوره‌های کارشناسی دانشگاه‌های پیام نور تبریز و سراب بود که در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ مشغول به تحصیل بودند. از این جامعه‌ی آماری ۲۷۴ نفر به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای بر اساس جدول نمونه‌گیری مورگان انتخاب و مورد آزمون قرار گرفتند.

پس از انتخاب کلاس‌ها نخست محقق خود را به دانشجویان معرفی و هدف تحقیق را بیان کرد. سپس سئوالات پرسش‌نامه در اختیار دانشجویان قرار گرفت. به آزمودنی‌ها گفته شد که محدودیت زمانی وجود ندارد و آن‌ها باید به سئوالات مقیاس شخصیت مرزی (STB)^۱ جواب بلی- خیر بدهند. به منظور رعایت اخلاق پژوهشی ضمن اعلام صریح داوطلبانه بودن شرکت در تحقیق، به صورت شفاهی (قبل از اجرا) و کتبی (بالای پرسش‌نامه) خاطر نشان گردید که اطلاعات درخواستی در این پرسش‌نامه‌ها، تنها به منظور اهداف پژوهشی است و به جز تعیین جنسیت نیازی به ذکر نام و نام خانوادگی و دیگر مشخصات خصوصی نیست. در تکمیل همزمان دو پرسش‌نامه ترتیبی داده شد که تقریباً نیمی از آزمودنی‌ها نخست مقیاس شخصیت مرزی و سپس پرسش‌نامه‌ی هوش هیجانی بار-آن را تکمیل نمایند و نیم دیگر بر عکس، تا به این وسیله اثرات ناشی از ترتیب تکمیل پرسش‌نامه‌ها کنترل شود.

ابزار پژوهش

الف- مقیاس شخصیت مرزی (STB): این مقیاس به منظور سنجش الگوهای شخصیت مرزی ساخته شده است و شامل ۲۴ ماده می‌باشد که به صورت بلی/خیر پاسخ داده می‌شود. به جواب بلی، نمره‌ی یک و به جواب خیر، نمره‌ی صفر تعلق می‌گیرد. این مقیاس سه عامل دارد: ناامیدی^۲، تکانشگری^۳ و علایم تجزیه‌ای و پارانویدی وابسته به تنش^۴. جکسون و کلاریج^۵ ضریب پایایی بازآزمایی را برای STB، ۰/۶۱ گزارش کرده‌اند (۱۶). هم‌چنین، راولینگر، فریمن^۶ و کلاریج ضریب آلفای ۰/۸۰ را برای STB گزارش کرده‌اند (۱۷). در تحقیقی که توسط شانکار^۷ روی بیماران بالینی با تشخیص اختلال شخصیت مرزی انجام گرفته، روایی افتراقی و روایی سازه STB تایید شده است (۱۸). در ایران، ضریب پایایی بازآزمایی در فاصله‌ی ۴ هفته برای کل مقیاس STB را ۰/۸۴ و خرده‌مقیاس‌های ناامیدی، تکانشگری و علایم تجزیه‌ای و پارانویدی وابسته به تنش را به ترتیب ۰/۵۳، ۰/۷۲ و ۰/۵۰ گزارش کرده‌اند (۱۵). ضریب آلفا برای کل مقیاس ۰/۷۷ و برای خرده‌مقیاس-

^۱Borderline Personality Scale

^۲Hopelessness

^۳Impulsivity

^۴Stress Related Paranoid/Dissociative Symptoms

^۵Jacson and Claridge

^۶Rawlings and Freeman

^۷Shankar

^۸Emotional Quotient Inventory

شد. ادامه‌ی تحلیل در دو مرحله انجام گرفت: در مرحله‌ی اول، هوش هیجانی به عنوان متغیر پیش‌بین و صفات مرزی به عنوان متغیر ملاک وارد معادله‌ی رگرسیون شدند، در مرحله‌ی دوم مولفه‌های ۱۵ گانه‌ی هوش هیجانی به عنوان متغیر پیش‌بین و صفات مرزی به عنوان متغیر ملاک، وارد معادله‌ی رگرسیون شدند. در این مرحله به علت تعدد متغیرهای پیش‌بین فرض هم‌خطی بودن چندگانه برای سنجش استقلال متغیرهای پیش‌بین بررسی شد. نرم‌افزار شاخص تحمل و شاخص عامل تورم واریانس را به دست داد. میانگین شاخص تحمل متغیرها ۰/۹۰ و شاخص عامل تورم واریانس ۱ بود. از این رو می‌توان پذیرفت که متغیرهای پیش‌بین از یکدیگر مستقل‌اند و هم‌خطی بودن چندگانه اتفاق نیفتاده است.

جدول ۲ نتایج مراحل اول و دوم تحلیل را نشان می‌دهد. در مرحله‌ی اول نسبت معنی‌دار F در جدول ۲ نشانگر ارتباط معنی‌دار بین متغیر پیش‌بین و ملاک می‌باشد ($F=39/65$, $P<0/001$). مطابق اطلاعات جدول فوق، هوش هیجانی توان تبیین صفات مرزی را دارد و می‌تواند ۱۳ درصد تغییرات صفات مرزی را پیش‌بینی کند.

شادمانی	۱۸/۶۲	۲/۵۰	-۰/۲۸
استقلال	۱۷/۲۱	۴/۷۵	-۰/۳۵
تحمل تنش	۱۹/۴۱	۳/۰۵	-۰/۳۰
خودشکوفایی	۱۸/۷۲	۳/۲۳	-۰/۴۶
خودآگاهی هیجانی	۱۸/۸۰	۳/۰۹	-۰/۱۴
واقع‌گرایی	۱۹/۲۳	۴/۴۷	-۰/۲۹
روابط بین فردی	۲۴/۲۴	۳/۳۵	۰ (NS)
خوش‌بینی	۲۱/۹۰	۳/۰۹	-۰/۱۶
احترام به خود	۱۲/۷۹	۳/۸۶	-۰/۱۳
کنترل تکانه	۱۹/۴۱	۵/۴۹	-۰/۴۱
انعطاف‌پذیری	۱۹/۷۰	۳/۳۳	-۰/۲۳
مسئولیت‌پذیری اجتماعی	۲۴/۹۳	۲/۶۶	-۰/۰۲ (NS)
همدلی	۲۵/۱۱	۳/۳۱	-۰/۰۲ (NS)
خودابرازی	۱۸/۹۲	۳/۱۴	-۰/۳۱

در جدول فوق به جز سه مولفه، تمام مولفه‌ها با صفات مرزی رابطه دارند ($P<0/001$)

به منظور تعیین دقیق‌تر رابطه و نیز تشخیص سهم متغیرهای پیش‌بین در تبیین متغیر ملاک از تحلیل رگرسیون چندمتغیره‌ی گام به گام استفاده

جدول ۲- تحلیل رگرسیون متغیر صفات مرزی بر کل هوش هیجانی و مولفه‌های آن

مرحله	گام	متغیر پیش‌بین	r	R ²	F	معنی‌داری	B	β	t	معنی‌داری
۱	اول	هوش هیجانی	۰/۳۶	۰/۱۳	۳۹/۶۵	۰/۰۰۱	۰/۰۶	۰/۳۶	۶/۲۹	۰/۰۰۱
۲	اول	خودشکوفایی	۰/۴۶	۰/۲۱	۷۰/۶۳	۰/۰۰۱	۰/۵۸	۰/۴۶	۸/۴۰	۰/۰۰۱
	دوم	خودشکوفایی					۰/۴۶	۰/۳۷	۶/۸۸	۰/۰۰۱
		کنترل تکانه	۰/۵۴	۰/۲۹	۵۵/۴۰	۰/۰۰۱	۰/۲۲	۰/۳۰	۵/۶۴	۰/۰۰۱
	سوم	خودشکوفایی					۰/۴۳	۰/۳۴	۶/۳۲	۰/۰۰۱
		کنترل تکانه	۰/۵۶	۰/۳۱	۴۰/۲۵	۰/۰۰۱	۰/۲۱	۰/۲۸	۵/۳۰	۰/۰۰۱
		حل مسئله					-۰/۱۶	-۰/۱۴	-۲/۷۰	۰/۰۰۱
	چهارم	خودشکوفایی			۳۲/۵۸	۰/۰۰۱	۰/۳۶	۰/۲۹	۵/۰۷	۰/۰۰۱
		کنترل تکانه	۰/۵۷	۰/۳۳			۰/۱۹	۰/۲۶	۴/۸۷	۰/۰۰۱
		حل مسئله					-۰/۱۵	-۰/۱۴	-۲/۶۵	۰/۰۰۸
		استقلال					۰/۱۲	۰/۱۴	۲/۶۱	۰/۰۰۹

دهد و در گام‌های سوم و چهارم ورود متغیرهای حل مسئله و استقلال به ترتیب می‌تواند درصد واریانس‌های تبیین شده را به ۳۱ و ۳۳ افزایش دهد ($F=32/58$, $P<0/001$).

بحث

پژوهش حاضر با هدف تبیین صفات مرزی بر اساس مولفه‌های هوش هیجانی مطابق نظریه‌ی بار-آن انجام گرفت. بار-آن در الگویی که از هوش هیجانی به دست می‌دهد تنها روابط درونی فرد با خودش و دیگران را مورد توجه قرار نمی‌دهد، بلکه عناصری چون سازش، تحمل فشار و

در مرحله‌ی دوم نسبت معنی‌دار F در جدول ۲ نشانگر ارتباط معنی‌دار بین متغیر پیش‌بین و ملاک می‌باشد. مطابق اطلاعات جدول فوق، از بین مولفه‌های ۱۵ گانه‌ی هوش هیجانی، مولفه‌های خودشکوفایی، کنترل تکانه، حل مسئله و استقلال توان لازم برای ورود به معادلات رگرسیون جهت تبیین صفات مرزی را دارند. ضرایب حاصل از نتایج تحلیل رگرسیونی حاکی از آن است که در گام اول ورود متغیر خودشکوفایی به تنهایی می‌تواند ۲۱ درصد تغییرات صفات مرزی را پیش‌بینی کند. در گام دوم، ورود متغیر کنترل تکانه می‌تواند این مقدار را به ۲۹ درصد ارتقا

که توان پیش‌بینی نشانه‌های اختلال شخصیت مرزی را داشت (۱۳). این بخش از یافته‌ها مستلزم بررسی‌های بیشتر می‌باشد اما بر اساس نتایج پژوهش حاضر خودآگاهی هیجانی نقش چندانی در تبیین صفات مرزی بازی نمی‌کند. به نظر می‌رسد مشکل اصلی این افراد، تجربه‌ی شدید هیجانات منفی باشد تا تمایز بین انواع هیجانات.

این پژوهش نشان داد که در افراد با صفات مرزی توانایی درک ظرفیت بالقوه‌ی خود و توانایی لذت بردن (خودشکوفایی) بسیار ضعیف است و با توجه به آشفتگی‌های شدید و احساسات مزمن پوچی که در این افراد وجود دارد (۱) این یافته موجه می‌باشد. هم‌چنین، ضعف در کنترل تکانه، حل مسئله و استقلال، بیشترین ارتباط را با صفات مرزی دارند و تکانشگری متغیر شاخص در اختلال شخصیت مرزی است (۱۷). در این اختلال، خلق و هیجان شخص دستخوش ناستواری و ناپایداری است: دوره‌های حاد افسردگی، اضطراب یا خشم مکرر بدون علت آشکار روی می‌دهد. خودپنداره‌ی شخص نیز دستخوش ناستواری است و بین دوره‌های حاد تردید درباره‌ی خویش تا بزرگ‌پنداری خویشتن نوسان می‌کند. روابط بین فردی شخص نیز دستخوش ناستواری شدید است و شخص از والاپنداری مردم تا سرزنش بی‌دلیل آنان نوسان می‌کند. همگام با ناستواری خلق و خودپنداره و روابط بین فردی، این گونه اشخاص به رفتارهای تکانه‌ی آسیب به خویش از جمله جرح خویشتن و رفتار خودکشی، گرایش دارند. ضعف در حل مسئله نیز بر اساس ویژگی‌های تکانشگری شخصیت‌های مرزی قابل تبیین است. به طور کلی حل مسئله مستلزم تامل و تفکر (دوری از تکانشگری) در مورد ماهیت مسئله است و به خاطر وجود تکانشگری شدید در این افراد، ضعف در حل مسئله نیز قابل پیش‌بینی می‌باشد. ضعف در استقلال و به نوعی وابستگی به دیگران از ویژگی‌های دیگر شخصیت مرزی است که در این پژوهش نیز قدرت تبیین صفات مرزی را داشت. برخی نظریه‌ها عنوان داشته‌اند که والدین شخصیت‌های مرزی در دوره‌ی کودکی از وابسته بودن کودک به خویش بیشتر خرسند می‌شوند و بنابراین نه تنها کودک را برای رسیدن به احساس استقلال تشویق و ترغیب نمی‌کنند، بلکه حتی ممکن است این قبیل تلاش و کوشش کودک را با تنبیه روبه‌رو سازند (۳). به این ترتیب است که این افراد هرگز یاد نمی‌گیرند که نگرش به خود را به صورت تمام و کمال، متمایز از نظر دیگران سازند. همین امر موجب حساسیت افراطی آنان به نگرش دیگران درباره‌ی خودشان و امکان تسلیم به دیگران می‌شود (۳). بر این اساس، وقتی احساس کنند دیگران طردشان کرده‌اند، خودشان هم خود را طرد کرده و دست به تنبیه و جرح خویشتن می‌زنند.

خلق عمومی را نیز از عوامل تشکیل‌دهنده‌ی هوش هیجانی می‌شمارد (۲۰).

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که در درجه‌ی اول، هوش هیجانی توان پیش‌بینی صفات مرزی را دارد و می‌تواند مقادیری از تغییرات صفات مرزی را تبیین کند، یافته‌های این پژوهش با تحقیقات قبلی (۱۳، ۸-۱۰) هم‌سو بوده و تایید‌کننده‌ی وجود نارسایی‌های هیجانی در افراد با صفات مرزی بالا است. بنابراین، یافته‌های پژوهش حاضر در راستای نظریه‌ی زیستی-اجتماعی لینهان قابل بحث است. در این نظریه، تعامل بین آسیب-پذیری فردی با آسیب‌پذیری زیستی و تاثیرات محیطی ویژه به وجودآورنده‌ی شخصیت مرزی هستند. مطابق این نظریه ساختار هیجان (و بنابراین ساختار بی‌نظمی هیجانی) گسترده بوده و فرایندهای شناختی مربوط به هیجان، زیست شیمی، فیزیولوژی، واکنش‌های چهره‌ای و عضلانی، حرکت و اعمال مربوط به هیجان را نیز شامل می‌شود. هم‌چنین، شخصیت مرزی در درون بافت تحولی نازرنده ساز رشد می‌کند (۴). مشخصه‌ی محیط نازرنده‌ساز، عدم تحمل در جهت بیان تجارب اولیه‌ی هیجانی است، به ویژه هیجان‌هایی که توسط حوادث قابل مشاهده حمایت نمی‌شوند (دلیل آشکاری برای هیجان وجود ندارد). اگر چه محیط نازرنده‌ساز بیان افراطی هیجانات را تقویت می‌کند، همزمان این پیغام را نیز به کودک می‌رساند که بیان هیجانات وی، بی‌مورد می‌باشد و باید به تنهایی و بدون حمایت والدین با آن کنار بیاید. نتیجه‌ی چنین فرایندی وضعیتی می‌شود که کودک نمی‌تواند بفهمد چگونه پاسخ‌های هیجانی را درک، تشخیص، تنظیم و تحمل نماید و بنابراین بین بازاری افراطی از یک طرف و بیان افراطی هیجانات از طرف دیگر در نوسان خواهد بود. لذا، عوامل محیطی در شکل‌گیری این اختلال نقش ایفا می‌کنند و به طور خلاصه، اختلال شخصیت مرزی نتیجه‌ی تاثیر متقابل عوامل سه‌گانه محیط نازرنده‌ساز^۱، آسیب‌پذیری هیجانی^۲ و بی‌نظمی هیجانی^۳ است.

هم‌چنین این پژوهش نشان داد که از بین مولفه‌های ۱۵‌گانه‌ی هوش هیجانی مولفه‌های خودشکوفایی، کنترل تکانه، حل مسئله و استقلال، بیشترین سهم را در تبیین صفات مرزی دارا هستند. از آن جایی که هیچ کدام یک از تحقیقات قبلی صفات مرزی را بر اساس نظریه‌ی بار-آن بررسی نکرده‌اند، امکان مقایسه این بخش از نتایج با تحقیقات قبلی وجود ندارد. اما خودآگاهی هیجانی (یکی از مولفه‌های ۱۵‌گانه‌ی بار-آن) در پژوهش حاضر قدرت تبیینی هوش هیجانی را دارا نبود، در حالی که در یکی از مطالعات قبلی وضوح احساسات تنها مولفه‌ی هوش هیجانی بود

¹Invalidating Environment

²Emotional Vulnerability

³Emotional Dysregulation

گروه‌های مبتلا به اختلال شخصیت مرزی نیز بررسی شود تا اطلاعات تکمیلی بر یافته‌ها افزوده گردد.

نتیجه‌گیری

در یک جمع‌بندی کلی می‌توان نتیجه‌گیری کرد که صفات مرزی با هوش هیجانی، رابطه‌ی معکوس دارد و این رابطه در راستای آشفتنگی-های هیجانی موجود در شخصیت مرزی قابل تبیین است.

پژوهش حاضر دو محدودیت داشت. یکی طولانی بودن ابزار سنجش هوش هیجانی و این مسئله ممکن است با ایجاد خستگی در شرکت‌کنندگان، نتایج پژوهش را تحت تاثیر قرار داده باشد. دوم این که در پژوهش حاضر امکان دسترسی به بیماران مبتلا به اختلال شخصیت مرزی میسر نشد و شاید با استفاده از نمونه‌های بالینی نتایج متفاوتی حاصل شود و بر اساس این محدودیت، پیشنهاد می‌گردد نتایج پژوهش حاضر در

References

1. American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 4th ed. Washington, DC: APA; 2000: 694-5.
2. Cheavens JS, Rosenthal MZ, Daughters SB, Nowak J, Kosson D, Lynch TR, et al. An analogue investigation of the relationships among perceived parental criticism, negative affect, and borderline personality disorder features: the role of thought suppression. *Behav Res Ther* 2005; 43: 257-68.
3. Skodol AE, Gunderson JG, McGlashan TH, Dyck IR, Stout RL, Bender DS, et al. Functional impairment in patients with schizotypal, borderline, avoidant, or obsessive-compulsive personality disorder. *Am J Psychiatry* 2002; 159: 276-83.
4. Linehan M. Cognitive-behavioral treatment of borderline personality disorder. New York: Guilford; 1993: 1-25.
5. Trull TJ, Useda JD, Conforti K, Doan B. Borderline personality disorder features in nonclinical young adults: 2. Two-year outcome. *J Abnorm Psychol* 1997; 106: 307-14.
6. Berg J. Differentiating ego functions of borderline and narcissistic personalities. *J Pers Asses* 1990; 55: 537-48.
7. Benjamin LS, Wonderlich SA. Social perceptions and borderline personality disorder: The relation to mood disorders. *J Abnorm Psychol* 1994; 103: 610-24.
8. Levine D, Marziali E, Hood J. Emotion processing in borderline personality disorders. *J Nerv Ment Dis* 1997; 185: 240-6.
9. Bar-On R. The emotional quotient inventory. Toronto: Multi Health System Inc; 1997.
10. Leible TL, Snell WE. Borderline personality disorder and multiple aspects of emotional intelligence. *Pers Individ Dif* 2004; 37: 393-4.
11. Petrides KV, Pérez-González JC, Furnham A. On the criterion and incremental validity of trait emotional intelligence. *Cognit Emot* 2007; 21: 26-55.
12. Gardner K, Qualter P. Emotional intelligence and borderline personality disorder. *Pers Individ Dif* 2009; 47: 94-8.
13. Mashhadi A, Soltani shorbakhorlu E, Razmjouyi R. [The relationship of emotional intelligence and borderline personality disorder symptoms]. *Journal of fundamentals of mental health* 2011; 12(1): 390-9. (Persian)
14. Mohammadzadeh A, Goodarzi MA, Taghavi MR, Mollazadeh M. [The study of factor structure, validity, reliability and standardization of borderline personality scale in Shiraz University students]. *Journal of fundamentals of mental health* 2005; 7: 75-89. (Persian)
15. Mohammadzadeh A, Goodarzi MA, Taghavi MR, Mollazadeh M. [The study of factor structure, validity, reliability and standardization of schizotypal personality scale (STA)]. *Journal of psychology* 2007; 41: 3-27. (Persian)
16. Jackson M, Claridge G. Reliability and validity of a psychotic trait questionnaire (STQ). *Br J Clin Psychol* 1991; 30: 311-23.
17. Rawlings D, Claridge G, Freeman JL. Principal components analysis of the schizotypal personality scale (STA) and the borderline personality scale (STB). *Pers Individ Dif* 2001; 31: 409-19.
18. Shankar R. Borderline personality disorder: A clinical and experimental study in a British sample. Dissertation: University of Oxford, 1998: 70-95.
19. Dehshiri G. [The standardization of Bar-On emotional intelligence questionnaire among Tehran universities students]. MA. Dissertation. Tehran: Allameh Tabatabaie University, College of psychology and education science, 2004; 80-110. (Persian)
20. Bar-On JD, A. Parker. The handbook of emotional intelligence. San Francisco: Jossey-Bass 2000; 363-88.